

GOTLARIN PİSKOPOSU

ULFİLAS

Mahmut Esat ÖZCAN

Eskiyeni Yayınları: 206

GOTLARIN PİSKOPOSU
ULFİLAS

Mahmut Esat ÖZCAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Aralık 2023

ISBN: 978-625-6781-18-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

GOTLARIN PİSKOPOSU

ULFİLAS

Mahmut Esat ÖZCAN

Ankara 2023

Mahmut Esat ÖZCAN

Konya'nın Karatay ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Konya, ortaöğrenimini Antalya, lise eğitimini ise İstanbul'da tamamladı. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nden 2020 yılında mezun oldu. Aynı yıl yüksek lisans eğitimine başladı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Anabilim Dalı bünyesinde hazırladığı "Ulfilas ve Gotların Hıristiyanlaşmasındaki Rolü" başlıklı yüksek lisans tezini tamamlayarak 2023 yılında doktora eğitimine geçti. Halen doktora eğitimini sürdürmekte olan yazar, aynı zamanda Karabük Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	11
A. Cermenlerin Kısa Tarihi	11
B. Gotların Kısa Tarihi	17
C. Ulfilas'a Dair Literatür	21
1. Philostorgius'un <i>Kilise Tarihi</i>	21
2. Auxentius'un Mektubu	22
3. Socrates Scholasticus'un <i>Kilise Tarihi</i>	25
4. Sozomen'in <i>Kilise Tarihi</i>	26
5. Theodoret'in <i>Kilise Tarihi</i>	27
D. Ulfilas İsminin Farklı Transkripsiyonlarına Dair	28

BİRİNCİ BÖLÜM

ULFİLAS'IN HAYATI ve STATÜSÜ	31
A. Ulfilas'ın Hayatı	31
1. Doğum Tarihi, Yeri ve Gençliği	36
2. Ulfilas'ın Piskopos Olarak Takdis Edilmesi	39
2.1. Piskopos Olarak Takdisinin Gerçekleştiği Zaman Meselesi	48
2.2. Piskopos Olarak Takdisinin Gerçekleştiği Mekân Meselesi	49
3. Piskopos Atanmasından Sonraki Dönem	53
4. Ölümü	58
B. Ulfilas'ın Statüsü	62
1. Ulfilas'ın Dinî Statüsü	62
2. Ulfilas'ın Siyasi Statüsü	65

İKİNCİ BÖLÜM

ULFİLAS'IN GOTLARIN HİRİSTİYANLAŞMASINDAKİ ROLÜ	71
A. Ulfilas Öncesinde Gotlar Arasında Hıristiyanlık	71
B. Ulfilas'ın Gotların Hıristiyanlaşma Sürecine Etkisi	77
1. Ulfilas'ın Hayattayken Gotların Hıristiyanlaşmasına Etkisi	77

2. Ulfilas'ın Ölümünden Sonra Gotların Hıristiyanlaşmasına Et- kisi -----	82
2.1. Kitab-ı Mukaddes'in Gotça Çevirisi -----	83
2.2. Teolojisi-----	89
2.2.1. İznik Yanlısı Geleneğe Mensup Olduğu İddiası ---	90
2.2.2. Ariusçu Geleneğe Göre Ulfilas'ın Teolojik Çizgisi	96
2.2.2.1. Ariusçu Gruplar -----	97
2.2.2.2. Ulfilas'ın Ariusçuluğu-----	99
2.3. Ulfilas Ekolü-----	106
SONUÇ -----	115
KAYNAKÇA -----	119
EKLER -----	129
DİZİN -----	135

ÖN SÖZ

Ülkemizde Geç Antik Çağ (MS III-VIII. yüzyıllar) olarak adlandırılan ve Orta Çağ'a (VIII-XV) geçiş aşaması olarak kabul edilen döneme yönelik sınırlı sayıda genel nitelikli çalışma bulunmaktadır. Oysa bu dönem özelde Avrupa genelde ise tüm dünya tarihini etkileyen; siyasi, ekonomik, dinî, sosyal ve demografik açıdan değişikliklerin yaşandığı, oldukça önemli bir zaman dilimini oluşturmaktadır. Bu dönemdeki önemli gelişmelerden birisi Avrupa'nın kuzeyinden gelen Cermen halklarının Avrupa ana kıtasına yayılmasıdır. Geç Antik Çağ'da bu halkların ve faaliyetlerinin pek çok açıdan bir dönüm noktası oluşturduğu görülmektedir.

Geç Antik Çağ, Hıristiyanlık ve Cermenler tarihi açısından ele alındığında yapılan çalışmaların daha az olduğu dikkati çekmektedir. Sözgelimi bu dönemde Hıristiyanlığın Roma'nın resmi dini olma ayrıcalığına eriştiği, Batı Avrupa'da yayılışının hız kazandığı hatta bu sayede Orta Çağ'da en güçlü otoritenin Kilise olduğu belirtilmekte fakat Hıristiyanlığın pagan halklar olan Cermenler arasında nasıl yayıldığına dair bilgiler eksik kalmaktadır. Bu eksiklik, Cermen halklarının Hıristiyanlığın yayılmasında rol oynadığına ya da bu yayılışa engel olduğuna dair pek çok yorumu beraberinde getirmektedir. Mevcut yorumların kesinlik kazanması Cermen halklarının, özellikle de Cermenlerin en önemli kollarından birisini oluşturan Gotların Hıristiyanlıkla ilişkisi ve Hıristiyanlaşma sürecinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Gotlar, Hıristiyan inancını benimseyen ilk Cermen halkı olmalarıyla Hıristiyan tarihi açısından özel bir yere sahip bulunmaktadır. Kaynaklar sıklıkla Gotların Hıristiyanlaşmasında Ulfilas isimli bir şahsın etkisinden söz etmektedirler. Ulfilas, Batı'da farklı yönleriyle çeşitli çalışmalara konu olmasına karşılık ülkemizde fazla bilinmemektedir. Ülkemizde Ulfilas ve Gotlarla

alakalı bilgi eksiğinin bulunması ve akademik bir çalışmanın yapılmamış olması bizi Ulfilas ve Gotların Hıristiyanlaşmasındaki rolü konusunu incelemeye teşvik etti. Ulfilas'a dair yapacağımız bu çalışmanın, hem Geç Antik Çağ boyunca Batı'da Hıristiyanlığın seyrine ve Cermen halkların Hıristiyanlıkla ilişkisine dair giriş niteliğinde bir çalışma olmasını hem de ülkemizde önemli bir eksiği doldurmasını umuyoruz. Ayrıca bu çalışmanın, günümüzde Avrupa medeniyetinin kimliğini oluşturan özelliklerden ikisini teşkil eden Cermen halkları ve Hıristiyanlığın, bu topraklardaki serüvenine dair bir perspektif sunmasını temenni ediyoruz.

Çalışmamız giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Giriş bölümünde ilk olarak Cermenlerin ve bir Cermen halkı olan Gotların kısa tarihini anlatmaya çalıştık. Daha sonra birinci el olma özelliği taşıyan kaynakların tanıtılmasına gayret ettik.

Birinci bölümde Ulfilas'ın hayatı ve statüsünü inceledik. Ulfilas'ın hayatının önemli aşamalarını farklı yorumlarla birlikte değerlendirmeye ve onun Gotlar arasındaki dinî ve siyasi statüsüne dair bir fikir vermeye çalıştık. İkinci bölümde Ulfilas'ın Gotların Hıristiyanlaşmaları üzerindeki rolünü konu edindik. Onun Gotlar üzerindeki rolünü anlamak için ilk olarak Ulfilas öncesinde Gotlar arasında Hıristiyanlığın olup olmadığını daha sonra Ulfilas'ın Gotların Hıristiyanlaşma sürecine etkisini ele aldık. Son olarak Ulfilas'ın Gotlar üzerinde etkili olmasını sağlayan, geride bıraktığı geleneğe yoğunlaştık. Sonuç kısmında Ulfilas'ın hayatı, statüsü ve Gotlar arasında Hıristiyanlığın yayılmasındaki rolüne dair çalışmamız boyunca varmış olduğumuz kanaatleri sıraladık.

Çalışmamız boyunca Ulfilas hakkında bilgi veren birinci el kaynakların anlatımlarıyla modern kaynakların anlatımlarını konuyu anlamamıza yardımcı olacak şekilde birlikte kullanmaya gayret ettik. Pek çok yerde kaynakların anlatımlarını mukayese ederek kendi kanaatimize ulaştık. Zaman zaman karşılaştırmalı yönetime başvurmakla birlikte temelde konuyu kronolojik bir

yaklaşım ile ele aldık. Bu çerçevede elde ettiğimiz verileri objektif bir şekilde aktarmaya çalıştık.

Çalışmamız, bir Cermen tarihi olmadığı gibi bir Got tarihi de değildir. Bu sebeple bu başlıklar altında ancak çalışmamız boyunca ön bilgi olmasını umduğumuz ve konunun anlaşılmasına yardımcı olacağını düşündüğümüz kadarını anlatmakla yetindik. Yine çalışmamız Gotların Ulfilas dönemiyle sınırlıdır. Ulfilas'tan sonrası için bahsedilecek Got dönemlerini sadece Ulfilas'ın o dönemlerdeki etkisini açıklamak için söz konusu ettik. Dolayısıyla okuyucu, Ulfilas dönemi sonrasıyla alakalı ayrıntılı bir Hıristiyanlık okuması beklememelidir. Çalışmamızda Gotların Hıristiyanlaşma sürecini Ulfilas eksenli ele aldık. Gotların Hıristiyanlaşmasına etki eden politik nedenler örneğin Hıristiyan imparatorlar Konstantius ve Valens'in tesirlerini çalışmamızın dışında tuttuk. Çalışmamızda kullanılan bölge isimleri için Konstantinopolis (İstanbul) gibi çok bariz olanlar haricinde bölgeleri dönemin Roma isimlendirmeleriyle kullandık. Ancak hem mekân hem de şahıs isimlerinin yazımında genelde Türkçe transkripsiyonları tercih ettik. Çalışmamızda geçen şahısların yanına biliniyorsa yaşadığı zaman aralığını, bilinmiyorsa "IV yüzyıl" gibi belirli bir dönemi yazdık.

Çalışmamın hazırlanma sürecinde bana daima rehberlik eden, mümtaz bilim insanı sayın hocam Prof. Dr. Mehmet Katar'a saygı ve şükranlarımı arz ederim. Çalışmam boyunca çok kıymetli yönlendirmeleriyle yol gösteren değerli hocalarım sayın Doç. Dr. Yasın Meral'e ve sayın Doç. Dr. Musa Osman Karatosun'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca buradan çok uzakta olsa da çalışmamı gösterdiği ilgi ve verdiği tavsiyelerle katkısı yadsınamaz olan, çalışmamda eserinden sıklıkla faydalandığım Emory Üniversitesi emekli profesörü sayın Thomas Samuel Burns'e minnettarım. Sunduğu fikir ve açtığı perspektiflerle her zaman varlığına şükrettiğim kardeşim ve meslektaşım Ahmet Zahid'e; çalışmamın en kusurlu haliyle her zaman ilk muhatap olan, kendisinden çaldı-

ğım zamana bakmaksızın sabırla sürece ve çalışmama destek olan, varlığıyla motivasyon bulduğum sevgili hayat arkadaşım Merve Betül'e sonsuz teşekkür ederim. Ve tabiki her daim yanımda olan ve bana güvenen, varlıklarıyla güç bulduğum başımın tacı anneme, gölgesinde huzur bulduğum babama ve gönül şenliği kız kardeşime sonsuz şükranlarımı sunarım. Son olarak çalışmamızın kisve-i tab'a bürünmesine vesile olan, başta sayın Hüseyin Nazlıaydın Bey olmak üzere tüm FCR ailesine teşekkürü bir borç bilirim.

Her çalışmanın geliştirilmeye açık olduğunun farkında olarak, siz değerli okurlarımın bilginin engin denizlerine açılmasını temenni ediyorum.

Mahmut Esat ÖZCAN
Safranbolu/KARABÜK, 2023